

Emlékezés a 30 éves Módszertani Közleményekre

Nem értékelni, minősíteni kívánom folyóiratunk 30 éves múltját, az a pártatlan kívülállók objektív megítélésére vár, csupán visszapillantani és emlékezni szeretnék a megtett útra. Emlékezni annak jelentősebb állomásaira, emlékezni azokra, akik elindították, ügyszerető munkájukkal éltették és elősegítették, hogy a lap vállalt küldetését, szolgálatát — általános iskoláink életében — minél maradéktalanabban betölthesse.

Ha újra kézbe vesszük most, az évforduló alkalmából, a harminc évvel ezelőtt napvilágot látott *első számot*, s belelapozunk sárguló lapjaiba, nyomban megállapíthatjuk, hogy a folyóirat előtt elsősorban a Cselekvés Iskolája lebegett követendő példaként, mert a szerzők — jórészt — a nagy múltú és híres gyakorlóiskola szakvezetői gárdájából kerültek ki. Íme a névsor: Somfai László, Jósa Zoltán, Kelemen Jánosné, Jármái Éva, Veidner János, Süli Dezső, Poberay Györgyi, Tóth József, Vincze István, Erdős János, Dobcsányi Ferenc. És ez a névsor az elkövetkezendő számokban még újabb és újabb nevekkal gazdagodott: Kubinyi Zoltán, Varga Miklósné, Garamszegi Józsefné, Czimer Lászlóné, Csillik László, Kőhegyi Erzsébet, Lang Elemér, Pósa Lajos, Keresztes Árpádné, Körtvélyessy Lászlóné, Gulácsi Éva, Turai Kálmán, Héjjas Endre, Hencz Aurélné, Dévényi István, Révész Béla, Baranyi Albertné. Nagy veszteség viszont, hogy ez az éltető forrás, az utóbbi években, egyre inkább kiapadófélben van. Veszteség ez az iskolának, a tanárképzésnek és a folyóiratnak is.

Az indító szám még egy tanulságos dologról árulkodik. Nevezetesen arról, hogy a folyóirat két intézmény, a Szegedi Pedagógiai Főiskola és a Szegedi Tanítóképző Intézet folyóirataként indult el. Abból az elvi megfontolásból kiindulva, hogy a főiskola és a tanítóképző munkája nagyon is összekapcsolódik, s „ez a kapcsolat abból az objektív tényből következik, hogy az általános iskola egységes, két tagozata egymástól elválaszthatatlan. Az alsó és felső tagozat tanulóinak életkori sajátosságai más-más nevelési és oktatási eljárásokat tesznek ugyan szükségessé, a közös cél... mégis azonos elvi és gyakorlati követelményeket támaszt az általános iskola minden nevelőjével szemben.” Ez az együttgondolkodás a közös cél érdekében, úgy vélem, még soha sem volt annyira aktuális szemlélet, mint éppen napjaink magyar valóságában.

Megszívlelendő elhatározás az is, amely ugyancsak célkitűzésként fogalmazódott meg, hogy „a nevelőképzés sikeres megoldása igényli a szoros kapcsolatot a működő pedagógusokkal. Ez a kapcsolat a nevelőképző intézmény állandó tapasztalatszerzésének forrása és az általános iskolai problémák megismerésének legközvetlenebb útja.” Ennek igazságát — úgy gondolom — megkérdőjelezni nem lehet, még akkor

sem, hogyha maga a tanárképzés — megítélésem szerint — egyre inkább távolodóban van az említett elvek gyakorlati megvalósításától.

Többek között ezekkel a célkitűzésekkel vágott neki a munkának a folyóirat első szerkesztőbizottsága — név szerint Drien Károly, Forgách Géza, Gaál Géza, Kelemen Jánosné, Nagy János, Polányi Imre, Riesz Béla, Zentai Károly, két számmal később még Dobcsányi Ferenczel és Szendrei Jánossal kiegészülve — Csukás Istvánnak, a főiskola akkori igazgatójának alapító elnökletével és Németh Istvánnak, az alapító főszerkesztőnek ügyszerető irányításával. A kiadást a két intézet szakszervezeti bizottsága vállalta, 2000 példányban. A címlapot Cs. Pataj Mihály, illetve Fischer Ernő tervezte. Ma is Fischer Ernő címlapjával jelenik meg folyóiratunk.

Ennek a korszaknak szellemi arculatán az a tény sem változtatott, hogy a Tanítóképző Intézet — az akkori közoktatást irányítók igazi nagy baklövéséeként — létét feladva, fuzionálni kényszerült a főiskolával. Így a Módszertani Közlemények 1963. 4. számától kezdve már csak a főiskola lapjaként futott tovább, de változatlan szemlélettel, a Tanítóképző Intézet jeles szerzői gárdájának — Zentai Károly, Szörényi József, Nagy János, Gázsó István, Cs. Pataj Mihály, Majzik Sándor, Süli Dezsőné — töretlen közreműködésével.

A másik jelentős állomás a folyóirat életében 1967, amikor valamennyi általános iskolai pedagógusképző intézmény közös lapjaként, új alapokon, szélesebb horizonton kezdte el kifejezni tevékenységét, mégpedig azzal a szándékkal, hogy „nem akarja ... zavarni vagy akadályozni egyéb pedagógiai szaklapok tevékenységét, de tudatosan be akarja tölteni azt a hézagot, amely a pedagógusképző intézmények és az általános iskola kapcsolatában ma még fennáll”.

Ebből az új helyzetből adódóan az alábbi célkitűzésekkel találkozunk:

1. A lap ajánlott irodalomként, egyes esetekben akár kötelező irodalomként is szolgálni kívánja a nevelőképzést.

2. Elő akarja segíteni az oktatáslélektani, a neveléslélektani, a logikai, a metódikai stb. elvi kérdéseknek a gyakorlatban való alkalmazását.

3. Bemutatni óhajtja azokat a tudományos eljárásokat, a kutatásnak azon módszereit, amelyek hozzásegíthetik a pedagógusokat munkájuk hatásfokának a felméréséhez, az oktató-nevelő munka magasabb színvonalú és tudatosabb végzéséhez.

4. Tág teret szeretne biztosítani az esetleges vitáknak, ily módon is segítve a jobbnak, az újnak a keresését.

5. Végül pedig a folyóirat egész tevékenységével rendszeres segítséget kíván nyújtani a különféle szakmai közösségek munkájához, a pedagógusok szakmai továbbképzéséhez.

Megfogalmazódik az az igény is, hogy az említett törekvések, célkitűzések eredményeinek végső fokon az általános iskolába járó ifjúság tudatában, jellemében, magatartásában kell hogy jelentkezzenek majd. Nem kívánja tehát feladni a lap alapvető profilját, rendeltetését. Változatlanul az általános iskola oktató- és nevelőmunkáját akarja előmozdítani a pedagógusképző intézetek erőinek összefogásával.

Ez a gigantikus elképzelés szükségszerűen maga után vonta egy más összetételű szerkesztőbizottság létrehozását is. Így kaptak helyet a pedagógusképző intézetek képviselői — rendszerint igazgatói — az új összetételű szerkesztőtanácsban Miklósvári Sándor elnökletével. Ebben a tanácsban képviseltette magát Nyíregyháza, Jászberény, Budapest, Sopron, Esztergom, Kaposvár, Baja, Győr, Sárospatak, Pécs, Kecskemét, Debrecen, Szombathely, Szeged, Egér, Szarvas.

A kiadásért most már Gaál Géza felelt, tehát ő volt az első felelős kiadója a folyóiratnak.

Ebben az időszakban a lap ténylegesen kilépett periférikus helyzetéből, országos terítésű folyóirattá vált. De nemcsak az olvasók tábora szélesedett, a példányszám kétezerrel hatezerre emelkedett, hanem fölfrissült, tovább bővült az írók, szerzők tábora is. Fölsorolni is nehéz lenne azokat az egyre rendszeresebben publikáló, jó tollú szerzőket, akiknek neve ebben az időben vált a gyakorló pedagógusok körében ismertté. Mégis szabad legyen — a teljesség igénye nélkül — a leggyakrabban szereplők közül néhánynak a nevét most megemlítenem, így Pálmai Kálmán, Szántó Károly, Zukovits Imre, Szepes Lajos, Muszty László, Kolta Ferenc, Hoffmann Ottó, Nagy József, Fábián Zoltán, Baksa József, Deli István, Szeléndi Gábor, Bellyei László, Pásztor Emil, Cs. Nagy István, Borsodi István, Hegedűs András, Várkonyi Nándor, Mihály Endre, Kelendi Gyuláné, s végül, de nem utolsósorban Kerékgyártó Imre nevét. Annak a Kerékgyártó Imrének a nevét, aki 14 éven át írta — lankadatlan szívóssággal — a pedagógiai realizmus szellemében, a megszállottság hitével és a jobbítás tiszta szándékával izgalmasan szép és igaz tanulmányait. A folyóiratunkban közzétett írásainak egy része 1983-ban — a Tankönyvkiadó gondozásában — önálló kötetként is napvilágot látott *A nevelés tudatosan vállalt vakmerőség címmel.*

A szélesebb horizont, amely az anyagi lehetőségek kibővülését is jelentette egyúttal, megteremtette a Módszertani Közlemények Könyvtárának a megindulását is. Az első kötet 1967-ben jelent meg *Oraleírások és elemzések címmel*, segítséget nyújtva a tanítási órák elemzéséhez, a tanári munka tudatosabbá tételéhez. Azóta is élő hagyomány, hogy 2-3 évenként megjelenik egy-egy kötet, közérdekű, aktuális témában. Jelenleg a 11. kötetnél tartunk. Az eddig megjelent kötetek témái a következők voltak: A pedagógusképzés az „Olvasó Népert”, Hazaszeretetre nevelés, Petőfi az iskolában, A korszerű matematikatanítás néhány témaköre az általános iskolában, Feladatgyűjtemény az általános iskolai ideiglenes matematika tantervhez, Az osztályközösség megismerése, Az orosz nyelv tanítása az általános iskola 4. osztályában, Demokratizmus és általános iskola, Számítógép az általános iskolában, Stiliztikai ábécé a magyar nyelv és irodalom tanításához.

A *visszatérés* az útra bocsátó intézményhez, mely 1971-ben következett be, már a harmadik jelentős állomása folyóiratunk történetének. Ez a hazatalálás azonban közel sem jelentett beszűkülést. Inkább az életre való, protokollmentes kapcsolatok további megszilárdulását hozta, másrészt pedig fokozottabb odafigyelést is jelentett az általános iskola mindennapjainak szorító gondjaira, problémáira.

Ennek egyik legmaradandóbb és máig is ható megnyilvánulása az volt, hogy folyóiratunk 1971-ben ott bábáskodott a 10—14 évesek számára szerkesztett irodalmi folyóiratnak, a Kincskeresőnek a megszületésénél, s részt vállalt — éveken át — annak gondozásában és kiadásában. Sőt még felvállalta (Dobcsányi Ferenc személyében) annak kísérletnek a megszervezését és irányítását is, amely alapot teremtett annak megállapításához, hogy milyen is legyen egy ifjúsági irodalmi-művészeti folyóirat. Joggal lehet tehát büszke a Módszertani Közlemények, hogy egy országos ifjúsági folyóirat kezdeményezőjévé válhatott. Ez 1974-ben — akkor vált országos lappá a Kincskereső — be is következett.

Ugyancsak figyelemreméltónak kell tekintenünk az általános iskolai matematika-tanításra való fokozottabb odafigyelést is. Nemcsak a könyvtársorozatunk két igen népszerű kötete beszél erről, hanem a folyóirat Szendrei János — egy személyben — vezette Új matematikai nevelés című rovata is.

E korszak említésre méltó törekvése volt az is, hogy elindította a Fialat nevelők fórumát (ez is egy rovata volt ennek az időszaknak), ahol szóhoz juthattak az arra

érdemes és tehetséges tanárjelöltek és pályakezdők. Ennek kapcsán vetődött fel először — jelentőségénél fogva — a szerzői utánpótlás kérdése is.

A szemléletváltásnak megfelelően szerveződött újjá a szerkesztőbizottság is Hegedűs András elnökletével. Később, 1974-től Waldmann József vette át ezt a tisztséget, s ő lett a folyóirat — sorban a második — felelős kiadója is (l. 1972/4. szám).

Az újjászerveződés részben a helyi erők — Bereczki Sándor, Csillik László, Dobcsányi Ferenc, Drien Károly, Erdős János, Gazsó István, Geréb György, Jósza Zoltán, Kelemen Jánosné, Megyeri János, Tóth József, Várkonyi Nándor, Veidner János — felsorakozását jelentette, részben pedig a továbbra is közreműködő társintézmények egy-egy érdembeli munkatársát: Baksa József (Győr), Birtalan István (Nyíregyháza), Borsodi István (Baja), Bellyei László (Kaposvár), Zukovits Imre (Pécs), Kerékgyártó Imre (Budapest), Király Gyula (Eger). Ez a bizottság vált teljessé 1974-ben Juhász Károly (Baja), Nagy Andor (Eger), Nagy József (Jászberény) és Szendrei János (Szeged) belépésével, és ötvöződött egységes szervezetté. A főszerkesztő Németh István mellett ugyancsak 1974-től kezdődően két szerkesztő is működött Gaál Géza és Dobcsányi Ferenc személyében. Alapjaiban tehát ebben az időszakban alakult ki az a mindmáig fennálló szűkebb és tágabb keret, amely még ma is irányítja és szervezi a folyóirat szerkesztőmunkáját. Személyi változások a későbbiek során is adódtak, egyrészt a természetes nemzedékváltás, újabb intézmények belépése (Debrecen, Szombathely), másrészt pedig jóval fájdalmasabb események következtében.

Az 1978-as nevelési és oktatási tanterv előkészületei, majd annak bevezetése, illetve az erre épülő új tankönyvek és taneszközök életbe lépése, alkalmazása nemcsak az iskoláknak jelentett ebben az időben komoly kihívást, hanem magát a Módszertani Közleményeket is újabb feladatok elé állította. Egy hosszan tartó, permanens segítségnyújtás időszakát következett ezután a folyóirat történetében, amely a szóban forgó tanterv előkészületi éveitől kezdve szinte napjainkig, az újabb tantervi reformok, változások időszakáig terjedt. Ezt a változást, megújodást nyilvánvalóan fölgyorsította, illetve elkerülhetetlenné tette — persze merőben más tartalommal és szemlélettel — a rendszerváltás történelmi ténye. De ez már az elkövetkezendő időszak izgalmasan érdekes, de csöppet sem könnyű feladataival való szembesülést jelentheti: nekünk is meg a folyóiratnak is.

Visszatérve a tantervi reformok időszakához, folyóiratunk gyorsan reagált az iskolák segítséget kérő, váró szavára. Már 1977-ben elindította Új tanterveinkről (később Tanterveink nyomában) című rovatát, melyben a tantervi, tankönyvi elképzelések, koncepciók értelmezésén, magyarázatán kívül megtalálhattuk a célravezető gyakorlati megoldások, a különféle alternatív megközelítési módok, eljárások bemutatását is. De fény derült a rovat írásaiban a ténylegesen fellelhető ellentmondásokra éppúgy, mint a kiküszöbölendő hiányosságokra, mintegy elősegítve ezáltal az elkerülhetetlenné vált korrekciós munkálatokat. Az elemző, bíráló cikkek mellett helyt adtunk a tantervkészítőknek, a tankönyvszerzőknek is. Így első kézből kaphattak gyakorló pedagógusaink igen értékes és hasznos információkat mindennapi munkájukhoz.

A nevelés, az oktatás hatékonyságának, eredményességének előmozdítása hívta életre az Örökség rovatunkat is, amely nem kevesebbre vállalkozott, mint hogy feltérképezze mindazokat a pedagógiai értékeket, amelyek nélkül csak szegényebb, hatástalanabb lenne iskolai életünk és gyakorlatunk. Gazdagító, eszméltető gondolatok éppúgy szerepeltek ebben a rovatban, mint példaadó, inspiráló elődök.

Volt ebben az időszakban a Szemle rovatunknak egy olyan színfoltja is, amely azonban már csak a múlté. Kár érte. A Tanítványainknak ajánlhatjuk könyvismertetéseire, -ajánlásaira gondolok, melyeket Békési Imréné készített lelkes odaadással. Pedig igazán csak most kellene megragadnunk minden alkalmat — a nagy csábítások és a szennyáradat idején —, hogyan is lehetne vonzóvá tenni minden emberi szépet, jót és értéket gyermekeink számára. Napjainkban — sajnos — a jó bornak, az igazi értéknek kellene a legnagyobb propaganda, a leghatásosabb cégér. De erre se pénzt, se energiát nem áldozunk!

Ebben a mozgalmas időben, azaz 1977-től vállaltam fel az alapítók szellemi örökségének folytatását, előbb megbízott, majd véglegesített főszerkesztőként. Segítő-társam ebben a munkában Békési Imréné lett, majd 1978-ban Veszprémi László is a szűkebb szerkesztői stábhoz csatlakozott. A szerkesztőbizottság munkáját régi munkatársi lelkülettel Szendrei János fogta össze. Ezt a tisztséget 1978-ban Riesz Bélától vette át, aki két évig töltötte be ezt a megbízatást. Riesz Béla ezután mint felelős kiadó tevékenykedett a lap gondtalan megjelentetése érdekében. A példányszám ekkor már 7400 volt! Halála után, 1987-től a Pedagógusok Szakszervezete főtítkárának, Voksán Józsefnek a megbízásából Siposné Kedves Éva vette át e csöppet sem irigylésre méltó feladatot. Legalábbis ez napjainkban mindenképpen igaz. Ha a gondtalan megjelenésünk az utóbbi időben olykor-olykor bizonytalánná is vált, de a Szegedi Nyomda támogatását, segítőkészségét — Bálint József személyében — mindvégig élveztük.

És ezzel el is jutottunk a mához. Az az érzésünk, hogy 1991-ig el egy ugyancsak mozgalmas időszak kihívásával kell majd szembenéznünk. A rendszerváltás következtében iskoláink megújodása elkerülhetetlen. Azt még ma nem láthatjuk biztosan, hogy mennyi idő alatt és milyen mértékben alakul majd át közoktatásunk rendszere, struktúrája. Valószínűnek látszik, hogy a régi, talán már kissé megkövesedett (4+4) +4 egyeduralkodó jellege megszűnik. Azt is valószínűnek tarthatjuk, hogy önállósodó iskoláink — persze méltó, rátermett vezetés mellett — nem igénylik majd a hagyományos, az iskolai tevékenység egészét, annak tartalmi és formai elemeit szigorúan előíró irányítást. A túlcentralizált tantervi meg egyéb szabályozást tehát inkább az eredményre összpontosító, a tennivalókat a cél és az ahhoz való közeledés összefüggésében gondolkodó szabályozásnak kell majd felváltania. Az is bizonyosnak látszik, hogy az iskolai önállóság és a tanári szabadság eredményeképpen megszorodnak majd a különféle alternatív tanítási-tanulási programok és tananyagok. A pedagógus, az iskola ezek közül választhat majd szabadon, saját feltételeinek, igényeinek és elképzeléseinek megfelelően. A választott tartalom és forma igazolója, fokmérője pedig majd az elért eredmény lesz, a tanulók fejlettsége, tudása, teljesítményszintje. Óvakodnunk kell azonban a túlzott eredmény- és teljesítménycentrikusságtól! Ezért nem szabad és nem is lehet megelégednünk arról, hogy a nevelés mindig is több volt, mint százalékos eredmények fölmutatása. Egy piacgazdálkodási szemlélet beláthatatlan következményekkel járhat iskoláinkban.

Az 1991-es laptervi célkitűzéseink már e megoldásra váró és nyugtalanító gondolatoknak a jegyében születtek. Íme:

Hangsúlyozni kívánjuk, hogy a Módszertani Közlemények az általános, vagyis az alapiskolai tanítók és tanárok folyóirata, s a jövőben is a 6—14 éves gyermekek értőbb nevelését és oktatását kívánja szolgálni, közvetlen és közvetett módon egyaránt, hogy a rendszerváltás szellemében megújítandó és az önállóság útját kereső iskoláink minél több hasznos alternatív programmal, elvi útbaigazítással, aktuális problémafelvetéssel, korszerű eljárással, jól bevált ötlettel és hatékony műhelyfogás-

sal ismerkedhessenek meg. Ezekkel az alapvető törekvéseinkkel összefüggésben konkrét célkitűzéseink, feladataink a következők:

1. Megkülönböztetett figyelemmel akarunk foglalkozni a pedagógiai cél- és értékfogalmaink újragondolásával, azok gyakorlati konzekvenciáival.

2. Gyermekünk és jövőnk érdekében kiemelt szerepet szánunk a hazafias, az érzelmi és az erkölcsi nevelés eddig méltánytalanul elhanyagolt feladatainak.

3. Hasonló súllyal kívánunk foglalkozni az egészséges életmód, az iskolai munkafegyelem és a kulturált magatartás időszerű kérdéseivel.

4. Változatlanul fontosnak tartjuk a tehetséggondozás elvi és módszertani kérdéseit, a gyermekvédelem aktuális problémáit.

5. Jelentős feladatunknak tekintjük éppen az iskolai megújulás érdekében, hogy az alkotó pedagógus személyiségével is behatóan foglalkozzunk.

6. Támogatni kívánjuk továbbra is az osztályfőnökök, a napközis nevelők munkáját, de nem hagyjuk figyelmen kívül az iskolavezetés, az ifjúsági mozgalom időszerű kérdéseit sem.

7. Ugyancsak változatlanul foglalkoznunk kell jelentőségénél fogva a tanítás-tanulás hatékonyságának, eredményességének pszichológiai és didaktikai kérdéseivel, elvi és gyakorlati vonatkozásaiban egyaránt.

8. Helyt kívánunk adni valamennyi tantárgy vonatkozásában minden megalapozott útkeresésnek, eredményesnek bizonyult módszeres eljárásnak, jól bevált műhelyfogásnak, értékes és újszerű megoldásnak, ha az főképp a sikeres tanítás-tanulás, a hatékony készség- és képességfejlesztés érdekében történik.

9. Ugyanakkor nem zárkozunk el a tudományos igényű felméréseken alapuló rövidebb tanulmányok, problémafelvetések közlésétől sem, ha azok közérdekű és aktuális témákban hasznos útbaigazítást adnak az iskolai gyakorlat számára.

10. Tanterveink nyomában elkerülhetetlen, hogy ne szőljünk az alternatív tantervekről, a nyugati nyelvek tanításának programjairól, valamint a történelemtanítás, az átdolgozott tankönyvek és az iskolai ünnepek tartalmi változásairól.

11. Nemzeti múltunk megbecsülésének szándékával kívánjuk megidézni egyházi iskolakultúránk gazdag örökségét, de szeretnénk megszólaltatni azokat a mellőzött pedagógiai gondolkodóinkat is, akiknek nézetei, tapasztalatai híján csak szegényebb lenne iskolai életünk.

12. Szemle rovatunkban a legújabb szaktudományi és módszertani kiadványok ismertetésén kívül helyt kívánunk adni az iskolai tradíciók feltárásának és ápolásának, a külföldi tapasztalatok ismertetésének, valamint a határainkon túl élő magyarság iskolakultúrájának is.

13. Vita rovatunkat néhány közérdekű és aktuális témában továbbra is fenntartjuk. Foglalkozni kívánunk többek között az iskolastruktúra változásának problémáival, a tanárképzés távlataival, a különböző pedagógiai, módszertani kísérletekkel és azok visszhangjával.

József Attila szavaival elmondhatjuk, hogy „ez a mi munkánk; és nem is kevés”. Megvalósításához hívjuk és kérjük hűséges olvasóinkat, gyakorló pedagógusainkat, régi és új szerzőinket lapunk munkatársai közé, hogy értékes gondolataikkal, kiérlelt tapasztalataikkal segítsék elő iskoláink újjászületését, igaz emberarcúságát.

Miután megidéztük lapunk jelentős sorsfordulóit, és ennek alkalmából végig is lapoztuk folyóiratunk számait, konstatálnunk kellett, hogy mennyi szellemi erőfeszítés, eszméletető gondolat halmozódott fel a 30 év során a Módszertani Közlemények lapjain. Azt is meg kellett állapítanunk, hogy a napvilágot látott frások tetemes

része még ma sem veszítette el frissességét, aktualitását. Összegyűjtve, csoportosítva szinte egy-egy önálló kötet, módszertani füzet után kiált. Köszönet ezért a szerzőknek, a munkatársaknak. Halottjainknak is. Tudatában vagyunk annak, hogy áldozatos munkájuk nélkül e jelentős évforduló nem következett volna el.

DOBCSÁNYI FERENC,
a Módszertani Közlemények főszerkesztője

SZÖVÉNYI ZSOLT,
minisztériumi főtanácsos, osztályvezető
Művelődési és Közoktatási Minisztérium

Pedagógusképzés és rendszerváltás

A Művelődési és Közoktatási Minisztérium nevében köszöntöm a jubiláló Módszertani Közlemények ünnepi szerkesztőbizottsági ülését*. Andrásfalvy miniszter úr köszönetét tolmácsolom az alapítóknak, akik harminc esztendővel ezelőtt megálmodták és megszerkesztették a Módszertani Közlemények első számait, és mindazoknak a kollégáknak, akik szerkesztői, kiadói vagy szervezőmunkájukkal szellemi vezetői, munkásai voltak.

A gyakorló pedagógus és a pedagógusokat képző intézmények, az iskola és a társadalom párbeszédének igénye hozta létre és tartotta meg ezt a jubiláló kiadványt, ezért beköszöntőmben én is a képzés és környezetének viszonyáról kívánom gondolataimat Önökkel megosztani.

Meghallgatva a közélet fórumain elhangzó megnyilatkozásokat, tallózva az újságokban, a nyilvánosságban a pedagógusokról, közvetve vagy közvetlenül a pedagógusképzésről, hol szenvedélyektől túlfűtötten, hol félrehallásokkal igazoltan, leggyakrabban a higgadt megfontoltságot nélkülöző megnyilvánulásokkal találkozhatunk.

Ma divatosan „korszerűen” szólni a pedagógusképzésről gyakorta annyit jelent, mint leszólni. vagy *megszólni a képzést*. Ezt a magatartást nem vállalom, mert Önökkel együtt, ha rövid ideig is, de tevélegesen közöm volt és van az óvó-, tanító- és tanárképzéshez.

Sürgetik a *pedagógusképzés átfogó, alapvető, gyökeres reformját*. Mint mozgósító célkitűzéssel sem tudok így azonosulni, mert túl általános, és nehezen értelmezhető. Ha kritikusan szólunk az óvó-, a tanító- vagy tanárképzésről mint konkrét létező rendszerekről, rámutatva gyenge pontjaira, akkor az elemzést, a vitát és a változtatást fogadni tudja a képzés. A kihívásokat — nem az utasításokat — mindig fogadták a képzők, és az ezekre adott válaszok a változtatásokat, a fejlődést eredményezték. Szólnak és írnak ma a „*kontraszelektált*” *pedagógus társadalomról*. S ha e tételt elfogadnánk, akkor közvetve azt is elfogadnánk, hogy e kontraszelektációs mechanizmus tevékeny részese volt a pedagógusképzés, és a munkája eredménytelenségét igazolnánk.

A pedagógustársadalomra vagy e hivatást választókra ugyanaz a nyomás nehezedett az elmúlt évtizedekben, mint más értelmiségi csoportokra, és ugyanúgy viselte vagy állt ellen, mint más értelmiségi csoportok. De nagyobb volt a kihívása, a fele-

* Ez az előadás a főszerkesztői emlékezéssel együtt ezen az ünnepi ülésen hangzott el: Szegeden, 1990. december 12-én (Szerk.).